

niszterelnökei 85 százalékban egyetemi tanárok voltak. A vezetők körében számos olyan volt katonatisz szerepel, akik nem tudtak alkalmazkodni a polgári élethez. (Márk Viktor.)

A NAGYVÁROSOK FEJLŐDÉSE OROSZORSZÁGBAN. Az új Oroszország gazdasági fellendülése a nagyvárosok hatalmas arányu kifejlődését eredményezte. Már az első ötéves terv idejében erős urbanisztikai lendület észlelhető. 1926-tól 1933-ig a városi lakosság 17.6 százalékát teszi az Unió össznépségének, míg 1933-ban ez az arányszám 24 százalékra emelkedik. A gazdasági erők új eloszlása a nagyvárosok újabb elterjedését eredményezi. A cári Oroszország ipari termelésének fele Pétervár és Moszkva környékén összpontosult, míg a birodalom többi részei csupán nyersanyagforrásai a fejlett közlekedési eszközökkel rendelkező és politikailag megbízhatóbb „központi” területnek. Az új tervgazdaság azonban a gazdasági erők egyenletesebb elosztását célozza. Az ipar lassan behatol az Unió legtávolabbi sarkaiba, a nyersanyagforrások közvetlen közelébe. Párosul ez a mezőgazdasági fejlődéssel, melynek egyre modernebb termelőeszközökre van szüksége. Mindenhol erőközpontok és nagyipari üzemek létesülnek. S amilyen mértékben alakul át az új Oroszország gazdasági képe, úgy alkalmazkodik ehhez a valósághoz a nagyvárosok elterjedése.

Moszkva és Leningrad az amerikai metropolisok hőskorbéli fejlődését is meghaladva növekednek. 1926-ban Moszkvának 2.026.000, Leningradnak 1.614.000 lakosa volt. Ezek a számok 1933-ban 3.663.000, illetve 2.776.000-re szöktek, ami Moszkva esetében 81, Leningrad esetében pedig 72 százalékos növekedésnek felel meg. Az újabb városfejlesztési tervek Moszkvának öt millió, Leningradnak három millió lakost írnak elő. Moszkva egyébként ma is egyike a föld öt legnagyobb városának. Ipari élete hatalmas üzemekbe koncentrált (pl. az „Elektrozavod”). Míg a háború előtt Moszkva iparát a textilüzemek reprezentálták, ma első helyen a nehéz-, vegyi- és elektromossági cikkek ipara áll.

Moszkva környékén a hatalmas iramu ipari fellendülés egész csomó régi várost szinte megfiatalított. A híres régi képzeteket (mint Tula szamovárkészítőivel, Nisnij-Novgorod vásáraival, Asztrachán szörmével) új látomások váltották föl. Jaroszlav textil és autóiparával, valamint kémiai központjával, Ivanovo hatalmas gyapjuiparával, Gorki pedig (azelőtt Nisnij-Novgorod) autóiparával, Sztalingrad traktorgyárával hét év alatt megháromszorozta lakosságát.

Meglepő a fejlődés az ukrain városokban is. Az ukrain városok közül Kharkov fejezi ki a legjellegzetesebben a rohamos fejlődés tempóját. Kharkov lakossága, mely 1926-ban 417.000 lelket számlált, 1933-ban 654.000 főre emelkedett, ami több mint 56 százalékos növekedésnek felel meg.

Az összes orosz városok közül csupán Odessza esett vissza. Jóllehet a kikötő fokozatosan iparosodik, Besarábia lecsatolása következtében „Hinterlandját” a város nem tudta pótolni.

Az új városok Oroszországszerte egymás után nőnek ki a földből az ipari centrumok létesítése nyomán, úgy Távols-Keleten, mint a sarkvidéki körzetben (Vologda, Magnitogorsk, Kirovsk, stb.). De nemcsak az új ipartelepek és ujonnan nyílt bányák következtében létesülnek új városok; jelentős városalkotó tényező a mezőgazdaság is. Például a Rostov környéki Szovchozok közigazgatási és kulturális intézményei következtében igen jelentősen szaporították Rostov lakosságát. Ebben a vonatkozásban meg kell említenünk, hogy a fokozódó kollektivizálás

eltünteti a város és falu közti eddigi hagyományos különbséget.

Ide tartozik még, hogy az egykori ázsiai nomád népek letelepszenek és építik fővárosaikat. Prototipusa ez új városalakulásoknak Sztalinbad, a Tadzsik köztársaság fővárosa, amely a szivatag szélén máris 40.000 lakost számlál. Jellegzetes még a birodzsani zsidó települések fejlődése, valamint az ifjumunkások 1932-ben alapított városa, Komsomolsk.

(Sz. Gy.)

A TECHNICA ÉS AZ EMBER A JÖVŐ HÁBORÚJÁBAN. Engels Frigyes katonai jellegű írásait csak kevesen ismerik. Hozzátehetjük: éppen a hivatásos katonák közt. Ha azonban mégis akad egy-egy, aki látását az ő hadművészeti szempontjaival élesíti, a modern hadviselés feltételeinek és követelményeinek legátfogóbb összefüggéseit tárhatja fel. Legújabbán Klotz Helmut bizonyítja ezt, aki *Militärische Lehren des Bürgerkrieges in Spanien* című pompás könyvében a „dinamikus“ országokból útrabocsájtott katonai illúziók egész épületét halomra dönti s rámutat a legutóbbi évek haditechnikai vívmányainak tényleges értékére.

Mint a „dinamikus“ államélet annyi más területén, a hadvezetésben is vágyálomszülte önámítások emelkedtek komoly hadvezetési elvek jelentőségére. A légifegyver szuverén érvényesülése, a minden ellenállást elsöprő, s önállóan operáló tankhadosztályok, a háború motorosítása, s mindennek következtében a *Blitzkrieg* dajkameséje, úgy szólván a tekintélyuralmi-tengely háborús készülődéseinek hitcikkelyeit testesítik meg. Annyi fülsiketítő lármával világgákiáltott eszmei zürzavar után valósággal üdítően hat Klotz józan megállapítása: „A Pyreneusi-félszigeten folyó harcok újólag bebizonyították és bizonyítják a gyalogság elsődleges, mivel sem kisebbedett fontosságát“.

A haditechnika a világháború óta eltelt két évtized folyamán féltelmetes hatóerőre fejlődött. A légifegyver, a harcikocsi s a gyorstüzelő olyan romboló erőt képviselnek, aminek a hatásából az emberiség Abessziniában, Spanyolországban meg Kinában csak izelítőt kapott. De adjuk fel az illúziót, mintha mindez önmagában (megközelítően is egyenrangú ellenfelet véve alapúl) önálló harci elemet jelenthetne. „A spanyol polgárháború — folytatja Klotz, — éppen ebben a vonatkozásban egyöntetű és általános érvényű törvényt fedett fel. Bebizonyította, hogy a háború eldöntése a földön, s a földön harcoló erők által következik be, nem pedig a levegőben vagy a levegőből. S a földön, a gyalogságnak jut a döntőszerep. Neki, a gyalogságnak van alárendelve a légifegyver, a bombavető is, mint rendkívül hatékony, pótolhatatlan segéd-eszköz: mint fegyver, amely a küzdelem kimenetelét döntő módon befolyásolja. Mégis csupán, mint segédeszköz“. „A harcikocsi (akár a tüzéség) szintén a gyalogság segéd-fegyvere. Feladata a lövészárkok előtti téren, s az ellenséges állások közepette utat törni a gyalogságnak. De a gyalogság az, mely egyáltalán területet hódít és megszáll. Végeredményben a tankcsatát is ő dönti el“. Mint Engels háromnegyed évszázaddal ezelőtt írta: „a gyalogság realizálja a győzelmet“.

Ez azonban korántsem minden. Magának a gyalogságnak támadóerejét a legújabb haditechnika nemcsak mivel sem fokozta, hanem még gyengítette is. A támadó hátrányos helyzetbe került. Klotz ezzel kapcsolatban a következőket mondja: „A technikai fejlődés, mindenekelőtt a gyorstüzelő fegyverek tökéletesítése elsősorban a védelmet erősítette, s csak másodsorban vált a támadás javára. És: az offenzíva, a repülőgép meg a harcikocsi ellenére, ma nehezebb, mint bármikor volt“. „A lehetőségeknek a védelem javára s a támadás hátrányára történt elto-